

Sluttrapport – Forprosjekt Fædrelandsvennens fotoarkiv

Prosjekt: Forprosjekt for bevaring og digitalisering av Fædrelandsvennens fotoarkiv

Status: 31.12.2022

Prosjektleder: Hannele Fors (AAma)

Prosjektdeltakere: Yngve S. Kristensen (AAma), Ida Pedersen (AAma), Snorre Øverbø (AAma), Svein Versland (Fædrelandsvennen AS)

Prosjektoppsummering

Fædrelandsvennen (FVN) er en dagsavis i Kristiansand, og en regionsavis for Sørlandet, grunnlagt i 1875. Pga. flytting til nye lokale ønsker FVN å overføre sitt fotoarkiv til langtidsbevaring hos Aust-Agder museum og arkiv KUBEN (AAma).

Prosjektet gjelder bevaring og digitalisering av fotoarkivet til regionavisen Fædrelandsvennen. I dette forprosjektet skal partene få avklart grunnleggende forutsetninger før videre arbeid med arkivet (ompakking, digitalisering og registrering, tilgjengeliggjøring). Disse forutsetningene går i hovedsak på avgrensninger, rettighetsspørsmål, personvern, eierskap og rollefordeling. Forprosjekt skal resultere i rapport og en samarbeidsavtale mellom FVN og AAma som utgjør grunnlaget for mulig hovedprosjekt.

Prosjektet er et samarbeid mellom Aust-Agder museum og arkiv IKS og arkiveier Fædrelandsvennen AS. Prosjektet ledes av AAma.

Oppgaver i prosjektperioden:

Prosjektet hadde fokus på følgende oppgaver:

- Kartlegge arkivbestanden nærmere
- Avklare eierskap og opphavsrett til fotografiene
- Overta, fornye/ avklare avtaler med fotografene/journalistene
- Utarbeide en utvalgsmetodikk for hvilke foto som skal digitaliseres
- Utarbeide retningslinjer knyttet til personvern / GDPR, samt etiske og journalistiske vurderinger – inkludert håndtering av ikke-publisert materiale
- Utarbeide en avtale om rollefordeling i fremtidig hovedprosjekt med FVN
- Inneholde en fremdriftsplan for et fremtidig hovedprosjekt
- Inneholde et budsjett for et fremtidig hovedprosjekt

Arkivbestanden:

Fotoarkivet i FVN er ordnet under hovedkategoriene TEMA og PERSON. Alle bildene er samlet i konvolutter og stablet opp i plastkasser. En konvolutt kan inneholde flere negativer og positiver i svart/hvitt, fargenegativer, lysbilder, byråbilder og avisclipp tatt under samme tema/person. Materialet kan stamme fra ulike tidspunkter, og være tatt av ulike fotografer. Info om innholdet er skrevet på konvolutten.

I perioden 1972 – ca. 2002 ble det laget positivkopier av bildene som kom på trykk. Tidlig på 1990 tallet økte bruken av fargenegativer en del, disse ble skannet for printing. Hovedsakelig finnes det

positivfotografier av bildene som ble publisert fram til 2002. Etter det økte bruken av fargenegativ før FVNs fotografer tok i bruk digitale kameraer for fullt.

Arkivbestanden som beskrives i dette dokument gjelder kun det analoge fotomaterialet.

Kategori TEMA inneholder bilder med motiver fra for eksempel fra geografi, gamle Kristiansand, bydeler, bedrifter, mennesker, boligområder, bebyggelse, festivaler, rockegrupper, kulturinstitusjoner, ulykker, drap, forvaltning etc. Totalt er det 212 bokser med temabilder. I hver boks varierer antall konvolutter mellom 15 og 130. I gjennomsnitt inneholder en boks ca. 100 konvolutter. Vi estimerer at det finnes totalt ca. 21.200 konvolutter med temabilder. En konvolutt inneholder fra ett til flere bilder i ulike formater. Anslagsvis vil det da være ca. 85.000 positiver, samt 85.000 negativer/lysbilder i TEMA-arkivet. En negativstripe består av 5 til 36 eksponeringer. I gjennomsnitt inneholder en stripe 20 eksponeringer, hvilket resulterer til ca. 1 700 000 eksponeringer.

Totalt inneholder TEMA-arkivet ca. 85.000 positivfotografeier, og 1 700 000 negativruter/dias.

Kategori PERSON inneholder bilder av kjente personer, politikere, kongelige, kunstnere, lokalt kjente personer, andre lokale aktører, "vanlige folk", etc. Arkivet har 315 bokser med personbilder fra 1972 og framover. I gjennomsnitt inneholder en boks ca.250 konvolutter med ett eller flere bilder i hver konvolutt, her også i ulike formater. Vi anslår at det finnes totalt ca. 78.750 konvolutter med personbilder. Anslagsvis inneholder Person-kategorien ca. 95 000 positiver og ca. 95 000 negativstriper/dias. I gjennomsnitt inneholder en stripe 20 eksponeringer, dette resulterer til ca. 1 900 000 eksponeringer.

Totalt inneholder arkivet ca. 95 000 positivfotografier og 1 900 000 negativruter/lysbilder.

Hele arkivbestanden består dermed anslagsvis av 180 000 positiver og 3 600 000 eksponeringer på negativ/ lysbilde.

Eierskap og opphavsrett til fotografiene.

Fædrelandsvennen har eiendomsretten til bildene i sitt arkiv. Opphavsmannen (fotografen) har opphavsrett til bildene etter åndsverksloven.

I lokalavtalen med Fædrelandsvennen AS og redaksjonsklubben (NJ), er eiendomsrett og opphavsretten regulert i et eget punkt under tema "Videresalg av bilder":

Denne avtalen gjelder videresalg av bilder til private, institusjoner og andre medier tatt av avisens NJ-organiserte journalister, fotografer og vikarer. Avisen har enerett til arkivering og videresalg av bilder tatt i avisens tjeneste (ref. Journalistavtalen) og til private. Fotograf/journalist har opphavsrett til sine bilder, og avisens enerett til videresalg omfatter ikke opphavsrettens restrett.

Salg av bilder må ikke skje på en krenkende måte for opphavsrettshaver, eller på en måte som medfører at avisen blir skadelidende. Dersom videresalg eller gjenbruk kan by på spesielle presseetiske problemer, plikter fotograf/journalist å gjøre oppmerksom på dette ved arkivering.

Bilder til reklamebruk selges etter avtale med opphavsrettshaver.

Dersom Fædrelandsvennen gjør ulovlig og/eller avtalestridig bruk og salg av bilder, er bedriften ansvarlig for opphavsrettshavers ideelle og økonomiske rettigheter.

- A) Inntekt (eks mva.) ved salg til andre medier, skal normalt deles med 50 % til bedriften og 50 % til fotograf/journalist.
- B) Inntekt ved videresalg til privatpersoner skal normalt deles med 50 % til bedriften og 50 % til fotograf/journalist.
- C) Både bedrift og fotograf har anledning til å gi bort bilder når det er innhentet samtykke.
- D) I tilfeller hvor avisens utgifter har vært unormalt store eller fotografens innsats har vært spesielt stor, kan fordelingen av inntektene fastsettes særskilt.

FVN bekoster alle utgifter og administrasjon i forbindelse med salg av bilder.

Overta, fornye/ avklare avtaler med fotografene/journalistene.

FVN har ansvar for fornying og administrering av avtalene med sine fotografer og journalister.

Utvalgsmetodikk for hvilke foto som skal digitaliseres. Personvern / GDPR og etiske og journalistiske vurderinger.

I utvalg av bildemateriale som skal digitaliseres tas det spesielt hensyn til:

- Bestemmelser i Åndsverksloven både når det gjelder opphavsrett, og rett til sitt eget bilde.
- Bestemmelser personopplysningsloven og i EUs personvernforordning GDPR.
- Fotografens og journalistens egne estetiske og journalistiske vurderinger i utvalgelse av bilder til publisering i avisen.
- Tidsbruk. Digitalisering av negativmateriale vil ta 3x lenger tid enn digitalisering av positivfotografier selv om vi bare skulle digitalisere et utvalg av eksponeringer i hver filmstripe. I tillegg vill digitalisering av negativmateriale påføre ekstra arbeidstimer i bildebehandling. De er derfor man i hovedprosjektet legger det opp til at negativene tas i fase to.

Personarkivet inneholder bilder både av kjente personer, personer i offentlige roller, og andre privatpersoner som er blitt fotografert for eksempel på gata, småbedrifter, i forbindelse med

personlige intervjuer, eller på et arrangement. Disse bildene er arkivert på navn på enkeltpersoner, slik at de som er avbildet er kjent med at de har blitt avbildet eller er i en posisjon der de må forstå at de har blitt avbildet. Digitalisering av dette materialet krever et større sorteringsarbeid i forkant der bildene med privat personer lukes ut. Denne delen av bildematerialet faller under personvern "Rett til sitt eget bilde", og bør behandles i hensyn til det.

Mer spesifikt betyr det at når private personer har gitt sitt samtykke til bruk av bilder av dem i en artikkel i FVN, kan dette ikke overføres til tredjepart eller til et annet medieformat. I praksis betyr det at bilder av private personer kan ikke publiseres utenfor FVN eller på internett uten innhenting av nytt samtykke fra personen på bildet (Åndsverkloven § 45c).

Bestemmelser i personvernlovgivningen og i EUs personvernforordning GDPR gir retningslinjer for publisering av informasjon av de av bildene på internett. Dette begrenser i sin del spesielt publisering av persondata av private personer.

Tema-arkivet derimot inneholder bilder fra det offentlige rom, og er ikke like sterkt knyttet til enkeltpersoner. Personene i dette bildematerialet er ofte en tilfeldig og underordnet del av bildet, eller de avbildede menneskene er en del av et folketog eller en forsamling i friluft. Dermed har dette materialet fritak fra Åndsverkloven § 45c, og digitalisering av Temaarkivet være mindre problematisk i forhold til personvern. Materialet omfattes heller ikke i så omfattende grad av bestemmelsene i personvernlovgivningen og GDPR, siden det ikke utgis personinfo av enkeltpersoner ved publisering av bildene. Innholdet og motivene på bildematerialet kan også ses som mer interessant for bredt publikum enn bilder av enkeltpersoner fordi bildene viser hendelser som har større almen interesse.

Prosjektgruppen har valgt i første omgang/ første året og digitalisere positivmaterialet fra Tema-arkivet. I andre året i prosjektet vil prosjektgruppe ta seg av ompakking og digitalisering av negativmaterialet i Tema-arkiv. Det tredje og fjerde året skal prosjektet ompakke og digitalisere positiver og negativer fra Person-arkivet.

Utarbeide en avtale om rollefordeling i fremtidig hovedprosjekt med FVN

Samarbeidsavtale mellom Aust-Agder museum og arkiv IKS og Fædrelandsvennen AS som avklarer rollefordeling ligger i et eget dokument.

Fremdriftsplan for et hovedprosjekt:

TEMA positiver 01.06.2023 - 31.05.2024
TEMA negativer 01.06.2024 - 31.05.2025
PERSON positiver 01.06.2025 - 31.05.2026
PERSON negativer 01.06.2026 - 31.05.2027

Forarbeid – forberedelser:

- Anskaffelse av utstyr, materiell og etablering av produksjonsløype for digitalisering
01.02.2023 - 30.04.2023
- Ned pakking og overføring av fotoarkivet fra FVN Kristiansand til KUBEN Arendal.
Innplassering av fotoarkivet i arkivmagasin på KUBEN, Arendal
01.04.2023 - 31.05.2023.

Prosjekt 3 år 2023 - 2026:

- Ordning og ompakking av positivmateriale i TEMA delen i fotoarkivet
01.06.2023 - 31.05.2024
- Ordning og ompakking av negativmateriale i TEMA delen i fotoarkivet
01.06.2024 - 15.05.2025
- Ordning og ompakking av positivmateriale i PERSON delen i fotoarkivet
01.06.2025 – 15.05.2026
- Digitalisering av positivmateriale fra TEMA delen i fotoarkivet
01.06.2023 - 31.04.2024
- Digitalisering av negativmateriale i TEMA delen i fotoarkivet
01.06.2024 - 31.04.2025
- Registrering/indeksering av bilder i positivmateriale TEMA delen i fotoarkivet
01.06.2023 - 15.05.2025
- Registrering/indeksering av bilder i negativmateriale TEMA delen i fotoarkivet
15.05.2025-15.05.2026
- Digitalisering av positivmateriale fra PERSON delen i fotoarkivet
01.06.2025 – 15.05.2026
- Registrering/indeksering av bilder i positivmateriale PERSON delen i fotoarkivet
01.06.2025 – 15.05.2026
- Tilgjengeliggjøring/publisering periode (Krever avklaring med Fædrelandsvennen AS):
01.09.2023-31.05 2024
01.06.2024 -31.05.2025
01.06.2025 -31.05.2026
- Rapportering: Halvårlige og årlige statusrapporter på framdrift gjennom hele perioden
01.12.2023 - 31.06.2026

Prosjekt fjerde året 2026 - 2027:

- Ordning og ompakking av negativmateriale i PERSON delen i fotoarkivet
01.06.2026 - 15.05.2027
- Digitalisering av negativmateriale i PERSON delen i fotoarkivet
01.06.2026 - 31.04.2027
- Registrering/indeksering av bilder i negativmateriale PERSON delen i fotoarkivet
15.05.2026-15.05.2027
- Tilgjengeliggjøring/publisering periode (Krever avklaring med Fædrelandsvennen AS):
01.09.2026-31.05 2027

Prosedyrer og arbeidsoppgaver i hovedprosjektet:

Ordning og klargjøring av materiale:

Bildene pakkes ut av boksene, det gis et løpenummer til materialet. Negativene sorteres ut og gis et løpenummer som tilsvarer samme fotografi i positiver. Bilder som ikke skal bevares sorteres ut og kasseres.

Positive klargjøres for skanning. Negativene merkes og pakkes i nye syrefrie emballasjer. Positivbildene flyttes til digitalisering, negativene og lysbildene arkiveres.

Metadata:

Samtidig med ordningen katalogiseres bildene i Excel-ark, der det skrives metadata fra konvoluttene. Excel-ark brukes som grunnlag til overføring av metadata til bildefilene. Metadata knyttes til

materialet med løpenummer. Metadata bør inneholde: sted, hendelse, årstall, personer på bildene om navngitt og fotograf. Metadata baserer seg på info som står i de originale konvoluttene.

Digitalisering av positivene med Scamax dokumentaskanner.

Etter skanningen settes bildene i syrefrie konvolutter som merkes med referansenummer til hvert enkelt bilde, og arkiveres i esker.

Digitalisering av negativene med SlideSnap Strip Film skanner.

Etter skanningen arkiveres filmstripene i syrefrie negativlommer, merkes med referansenummer og arkiveres i permer.

Materialet registreres i arkivsystemet ASTA for magasinering

Eskene merkes med etiketter og plasseres i riktig magasin.

Metadata innføres til bildefilene i programvaren FotoStation.

Metadata påføres til bildefilene gjennom masseimport fra Excel-ark. Metadata kontrolleres før bildefilene publiseres.

Publisering av bildene.

Det er mulig at vi her må gjøre et utvalg av bildene som kan publiseres. Velge ut publiseringsplattform. Det skal også tas en avgjørelse til hvem, og hvilket publikum bildene gjøres tilgjengelig.

Kalkulering av årsverk og ressursbehov per år:

To personer vil kunne klargjøre og metabeskrive om lag 200 positiver, samt pakke ned 200 negativer per dag. Å gjennomgå hele TEMA-arkivet vil ta 424 dagsverk. (212 dagsverk x 2). En ny skanner vil kunne skanne 600 positiver per dag. En person vil bruke 142 dager på å skanne alle positivene og pakke de ned.

Metadata, publisering og arkivering
En person vil bruke 120 dagsverk

Prosjektledelse

Prosjektet ledes av en person. Det settes av 60 dagsverk til prosjektledelse.

Til sammen anslår vi at prosjektet vil ta 746 dagsverk. Dette tilsvarer 3,25 årsverk/ år.

Budsjett for et hovedprosjekt – 4 år:

FVN fotoarkiv prosjekt budsjett -2023 utgifter (1. år)		
Prosjektleder	30% årsverk	250,000
Medarbeider	Et årsverk	700,000

Medarbeider	Et årsverk	700,000
Medarbeider	60% årsverk	350,000
Ompakking	materialkostnader fotoomslag	300,000
Ompakking	materialkostnader arkivesker	200,000
Innkjøp av skannere	Utstyr	380,000
SUM		2,880,000

FVN fotoarkiv prosjekt budsjett -2024 utgifter (2. år)		
Prosjektleder	30% årsverk	250,000
Medarbeider	Et årsverk	700,000
Medarbeider	Et årsverk	700,000
Medarbeider	60% årsverk	350,000
Ompakking	materialkostnader fotoomslag	300,000
Ompakking	materialkostnader arkivesker	170,000
SUM		2,470,000

FVN fotoarkiv prosjekt budsjett -2025 utgifter (3. år)		
Prosjektleder	30% årsverk	250,000
Medarbeider	Et årsverk	700,000
Medarbeider	Et årsverk	700,000
Medarbeider	60% årsverk	350,000
Ompakking	materialkostnader fotoomslag	300,000
Ompakking	materialkostnader arkivesker	170,000
SUM		2,470,000

FVN fotoarkiv prosjekt budsjett -2026 utgifter (4. år)		
Prosjektleder	30% årsverk	250 000
Medarbeider	Et årsverk	700 000
Medarbeider	Et årsverk	700 000
Medarbeider	60% årsverk	350 000
Ompakking	materialkostnader fotoomslag	300 000
Ompakking	materialkostnader arkivesker	170 000
SUM		2,470 000